

Rowiński, Ksawery

"Bulletin de la Société Française
d'Histoire de la Médecine", Ch. Coury, P.
Huard, Paris 1967 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 13/4, 841-842

1968

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w 1910 r. przez ks. Alberta I Grimaldiego, jest częścią Instytutu Oceanograficznego jego fundacji [...]; od 1918 r. wicedyrektorem tego muzeum był zoolog polski M. Oxner". Nie dodano tu niezbędnej informacji, że założony w 1906 r. Institut Océanographique mieści się w Paryżu, a nie w Monako; jest to przykład, jak dodatki naprawdę minimalne („zał. 1906"; „w Paryżu") mogą znacznie rozszerzyć zakres informacji encyklopedycznej. Nadto: skoro wymieniono datę objęcia stanowiska wicedyrektora przez Oxnera, należałoby podać, jak długo to stanowisko zajmował, szczególnie że informacji tej nie ma również w haśle *Oxner Mieczysław* (t. 8; uczone ten zginął w 1944 r. w Oświęcimiu).

W t. 7 w osobnych hasłach przedstawiono 14 międzynarodowych organizacji naukowych, w tym dwie naukowotechniczne i jedną grupującą zarówno teoretyków, jak i praktyków (prawników). Najstarszą z nich jest Międzynarodowa Komisja Elektrotechniczna, założona w 1904 r. Daty założenia Międzynarodowej Unii Matematycznej nie podano.

Zygmunt Brocki

„Bulletin de la Société Française d'Histoire de la Médecine". Wstępem poprzedzili Ch. Coury i P. Huard. T. 1. Ateliers R. Lacer Éditeur, Paris 1967 (przedruk faksymilowany R. 1, Paris 1902), ss. 505, ilustr.

Otrzymaliśmy okazowy tom faksymilowanego przedruku „Biuletynu Francuskiego Towarzystwa Historii Medycyny". Jest to pierwszy z zapowiadanej serii 35 tomów, które wiernie odtworzą, skompletowane w kolejne roczniki, kwartalne biuletyny Towarzystwa z lat 1902—1951. Wydawnictwo ma zatem odzwiedlić całe półwiecze prowadzonych we Francji badań nad dziejami medycyny.

Zaprezentowany inauguracyjny tom (rocznik biuletynów z 1902 r.) ma wszelkie walory okazji bibliofilskiego, zarówno przez dobór papieru, jak przez trwałą, stylową oprawę, nadzwyczajną czystość druku, jakość techniczną rycin, niejednokrotnie reprodukowanych znowu z tych samych oryginałów co przed półwieczem, wyszukanych w zbiorach publicznych i prywatnych.

Nad realizacją tego niezwykle trudnego przedsięwzięcia czuwa sztab kustoszów, bibliotekarzy, poligrafików, introligatorów. Zawdzięczać je należy inicjatywie wydawcy R. Lacera, który pozyskał dla swej idei wysoce kompetentną pomoc byłego przewodniczącego Francuskiego Towarzystwa Historii Medycyny, dra A. Peckera.

We wprowadzeniu do pierwszego tomu P. Huard, obecny przewodniczący Towarzystwa, profesor paryskiego Wydziału Lekarskiego, dyrektor studium w École Pratique des Hautes Études, oraz Ch. Coury, profesor historii medycyny i chirurgii paryskiego Wydziału Lekarskiego, wiceprzewodniczący Towarzystwa — omawiają w syntetycznym skrócie dzieje historii medycyny we Francji poprzedzające założenie Towarzystwa w 1902 r. Towarzystwo, jak dowiadujemy się, publikowało prace swoich członków i protokoły posiedzeń w biuletynach o bardzo małym nakładzie, zawsze szybko wyczerpanych, zazdrośnie strzeżonych przez szczęśliwych lecz ekskluzywnych posiadaczy. Biuletyny są dziś rzadkością bibliograficzną, a wskutek tego działalność francuskich historyków medycyny sprzed pół wieku jest słabo znana. Wartość i pożytek płynące z reedycji biuletynów są zatem niewątpliwe.

Z protokołu pierwszego posiedzenia Towarzystwa w dniu 29 I 1902 dowiadujemy się, że Międzynarodowy Kongres Historii Nauk Przyrodniczych w Paryżu w 1900 r. powołał sekcję nauk medycznych. Towarzystwo zapowiada jednak oficjalny udział w Międzynarodowym Kongresie Historycznym w Rzymie w 1903 r., by historia medycyny zajęła samodzielne, należne jej miejsce w rodzinie nauk historycznych.

Na pierwszym roku działalności Towarzystwa zaważył fakt, że przypadało wówczas stulecie śmierci Ksawerego Bichata (zm. w Paryżu 22 VII 1802). Bichat umarł bardzo młodo, w 31 roku życia, lecz mimo że jego śmierć nastąpiła w burzliwych, absorbujących społeczeństwo czasach — obwołana została klęską narodową (*calamité nationale*). Znakomity ówczesny lekarz J. N. Corvisart napisał do Pierwszego Konsula: „Bichat umarł w wieku lat 30, padł na polu walki, która wymaga odwagi i pochłania wiele ofiar. Powiększył zasób wiedzy lekarskiej, nikt w jego wieku nie dokonał tak dużo i tak dobrze...”

Toteż pierwszy tom wydawnictwa — pierwszy rocznik biuletynów — jest naznaczony przede wszystkim piętnem hołdu dla tej indywidualności, po stu latach w całej pełni atrakcyjnej. Nazwisko Bichata powtarza się często w rozprawach i przyczynkach, ogłaszanych dokumentach, drukowanych tekstach przemówień i opisach ilustracji. Wraz z reedycją biuletynów z 1902 r. otrzymaliśmy prace na takie tematy, jak *Bichat a historia*, *Bichat i jego wpływ na naukę współczesną*, *Bichat i jego twórczość w dziedzinie biologii*, *Bichat jako chirurg* i in.

Francuskie Towarzystwo Historii Medycyny starało się z największym piętnem uczcić pamięć tego syna prowincjonalnego lekarza, który w wieku 22 lat przybywa do Paryża jako nikomu nieznanemu student, a w 9 lat później umiera w aureoli sławy. Jego nieśmiertelne dzieła to: *Traktat o błonach* (1800 r.), *Badania fizjologiczne nad życiem i śmiercią* (1800 r.), *Anatomia ogólna w zastosowaniu do fizjologii i medycyny* (1801 r.) i do połowy przez niego napisana, a ukończona przez jego uczniów i przyjaciół *Anatomia opisowa*. W rękopisach zostawił uwagi dotyczące anatomii patologicznej, farmakologii (*matière médicale*) i terapii.

Pisma Bichata miały wielki wpływ na współczesną mu filozofię i, jak to stwierdził w 1902 r. pierwszy przewodniczący Towarzystwa prof. R. Blanchard, przemawiając w 100 lat po śmierci nad jego grobem, Bichat nawet nie przeczuwał, że stanie się mimo woli inspiratorem dwóch wielkich filozofów XIX w. System Schopenhauera to doktryna Bichata przeniesiona w dziedzinę spekulacji psychicznej. Filozof ten sam przyznaje, że jego filozofia zrodziła się z filozofii Bichata. Auguste Comte zaś, twórca filozofii pozytywistycznej, przypisuje Bichatowi przemożny wpływ na rozwój nauki i wymienia go jako jeden z trzynastu filarów rozwoju ludzkości.

Największe jednak zasługi Bichata leżą w dziedzinie medycyny; był jakby „dźwignią, która wstrząsnęła starym światem nauki, śpiącym w ciemnościach”. Aż do czasów Pasteura nikt w dziedzinie medycyny nie przedstawił koncepcji tak wspaniałych i tak owocnych. Jest on twórcą anatomii ogólnej, traktując ciało ludzkie jako organiczną całość. Jest on ojcem histologii prawidłowej i patologicznej. Dał początki rozwojowi współczesnej anatomii patologicznej. Bichat swoją działalnością i swoim nowym spojrzeniem oznaczył przełom medycyny dawnej i nowej, przełom dawnego i nowego sposobu myślenia.

Pomnik Bichata stoi na dziedzińcu starego Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Paryskiego — jest on symbolem „nowego”, symbolem rozwoju nauk medycznych. Toteż powinniśmy być wdzięczni francuskim wydawcom, że reprodukcją biuletynów Francuskiego Towarzystwa Historii Medycyny pozwolili na przypomnienie postaci wybitnego odnowiciela medycyny francuskiej.

Ksawery Rowiński